

Тетяна Трутень,

*здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 231 «Соціальна робота.
Соціальна педагогіка. Практична психологія»
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

Науковий керівник: Світлана Тунтусва,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
навчально-наукового інституту педагогіки і психології,
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка» (м. Полтава)*

ПРОБЛЕМАТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ДОПОМАГАЮЧИХ ПРОФЕСІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Постановка проблеми. Соціальні перетворення в державі, кризовий стан економіки і зміни у суспільному житті спричинили необхідність появи нових соціальних інститутів (перед усім недержавних), уповноважених реалізувати соціальну політику, які відповідають потребам і вимогам суспільства, соціальним запитам різних категорій населення [1, с. 96].

Недержавний, неурядовий, незалежний, некомерційний, неприбутковий, благодійний сектор добровільної активності в суспільстві визначають як «Третій сектор», який створює основу громадянського суспільства, є вирішальним стабілізуючим фактором, гарантом демократичного шляху розвитку.

Виклад основного матеріалу. Неурядові організації (далі – НУО) відіграють важливу роль у різних сферах життя суспільства, вони є важливими партнерами державних організацій у вирішенні гострих проблем, яким притаманні характерні риси: – поєднання надання послуг і репрезентативних функцій; – ефективно визначення потреб, сподівань та очікувань людей; – гнучкість у досягненні цілей, адаптованість до потреб та пріоритетів клієнтів та організацій-бенефіціарів; – розвиток потенціалу (насамперед, людського); – активізація партнерів і організація діяльності, спрямованої на місцеву громаду; – здатність отримувати ресурси, які є недоступними чи важко доступними для місцевої адміністрації або інших партнерів, задля реалізації завдань; – гнучкість у підрахунках витрат на діяльність. [1, с.104]

Важливо відзначити, що розвиток недержавних організацій у соціальній сфері України прискорило стрімке прагнення громадян реалізувати власні інтереси та задовольнити свої потреби, а також бажання знаходити спільноту з людьми, які стикаються з аналогічними проблемами.

На сьогодні в Україні існує розвинена система недержавних організацій, їх діяльність регулюється законодавчими актами, такими як Конституція України, чинні закони «Про громадські об'єднання», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про молодіжні й дитячі громадські організації» та ін.

До найбільш поширених видів діяльності НУО відносять благодійні організації, релігійні організації, політичні партії, молодіжні організації, дитячі та жіночі організації, об'єднання ветеранів та інвалідів, громадські організації професійної спрямованості, організації охорони здоров'я, організації охорони пам'ятників історії та культури, оздоровчі та фізкультурно-спортивні організації, організації по захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС, науково-технічні товариства, творчі об'єднання, освітні та культурно-виховні організації, громадські рухи, громадські організації національних та дружніх зв'язків тощо. Відсоткове співвідношення між різними видами організацій залежить від суспільних запитів, що визначаються соціально-економічною, політичною та культурною ситуацією в державі. [2, с.230]

В межах проєкту «Ініціатива секторальної підтримки громадянського суспільства» наприкінці 2022 року було проведено соціологічне дослідження «Громадянське суспільство в Україні в умовах війни – 2022» щодо вивчення стану громадянського суспільства України в умовах війни, зокрема вивчення досвіду адаптації та роботи громадських і благодійних організацій, а також волонтерських та гуманітарних ініціатив після повномасштабного вторгнення.

За результатами дослідження станом на грудень 2021 року кількість зареєстрованих громадських організацій (ГО) досягла 96258, що на 19193 більше, ніж в 2013 році (приріст 25%). Кількість зареєстрованих благодійних організацій (БО) постійно зростала протягом останніх 10 років. На кінець 2021 року вона склала 20499 БО, що на 5598 організацій більше ніж в 2013 році (приріст 38%).

Повномасштабне вторгнення 2022 року зменшило кількість нових ГО, що з'являються в Україні, проте радикально збільшило число нових БО. В 2022 році було зареєстровано 2760 ГО (в 2021 році – 4360, в 2020 – 3739, в 2019 – 4905), кількість реєстрацій нових БО склала 6367 нових організацій (для порівняння: 830 нових БО було зареєстровано в 2021 році, в 2020 – 723, в 2019 - 654) [3, с.7].

Отже зростання кількості НУО свідчить про те, що їх значення, вплив, та участь у різнопланових процесах на міжнародному, національному та локальному рівні є вкрай важливими, оскільки вони допомагають вирішувати низку кризових питань.

Повномасштабне вторгнення стало викликом для системи соціального захисту країни, яка має допомагати людям та сім'ям у складних життєвих обставинах. З лютого 2022 року життя безлічі людей – дітей, жінок і чоловіків – докорінно змінилося. Багато людей невинувато втратили життя. Руйнування та переміщення людей, які потерпали від постійних обстрілів і авіаударів змусило покинути домівки і стали біженцями за кордоном, мільйони стали переселенцями у своїй країні. Першими, хто відреагував на

трагічні події в Україні, були місцеві волонтери та організації громадянського суспільства. [5, с. 5]

З початку ескалації військового конфлікту більшість НУО швидко перегрупувалися та включилися в процес надання необхідної допомоги своїм ключовим групам і загальному населенню: евакуацію населення із зони бойових дій, надання гуманітарної допомоги, створення притулків та іншу діяльність, спрямовану на подолання гуманітарної кризи. Значним напрямком роботи стала допомога внутрішньо переміщеним особам. Також багато громадських організацій займаються допомогою ЗСУ, ДСНС, медичним закладам тощо або допомагали громадянам на окупованих територіях. Крім того, організації намагалися продовжувати надавати послуги своїм звичним цільовим аудиторіям, тобто продовжували виконувати свою статутну діяльність з урахуванням нових обставин. [3, с. 30]

Від повномасштабного вторгнення організації громадянського суспільства ще раз довели, що вони є надійною опорою для держави, ЗСУ та громадян, які опинилися в скруті через війну. Незважаючи на це, НУО мають чимало проблем, які впливають на їх роботу та ефективність. Одна з першочергових проблем стосується персоналу. Часто організаціям не вистачає кар'єрної структури, в якій би працівники могли розвиватися. Не всі фахівці в неурядових організаціях задіяні у якості волонтерів, а оплачувані працівники, зазвичай, отримують нижчу платню у порівнянні з приватним сектором. Іноді у таких працівників зовсім мало організаційних та професійних навичок, а низька якість тренінгів та недостатня підготовка працівників неурядових організацій, вже багаторазово обговорювалися. [4]

Втрата частини команди через переїзд, службу в армії, загибель; розпорошеність команди; нестача кадрів через збільшення обсягу роботи, розширення проєктів; плінність кадрів через низькі зарплати та великий обсяг роботи; нестача співробітників, які могли б працювати «на місці», а не віддалено – це виклики, з якими стикаються НУО на сучасному етапі функціонування.

Проте, самі представники НУО усвідомлюють, що є кроки, які можуть допомогти протистояти наявним викликам у кадровому питанні і серед них: навчання для співробітників ГО/БО – проєктний менеджмент, особливості роботи громадського сектору (юридичні, фінансові, закупівлі тощо), медіація та кризова комунікація, ведення інформаційних кампаній, SMM, курси англійської для співробітників, здобуття навичок роботи в напрямку аналітики, HR; навчання навичок цифрової, інформаційної та персональної безпеки під час воєнного стану для громадських лідерів та місцевих активістів; менторство, коучінг при розробці та реалізації нових проєктів, супровід ГО/БО; фінансування більш тривалого навчання для співробітників, додаткових тренінгів і розвитку; підвищення «сарасіті» (у англійському лексиконі представлений як розумова здатність, здібність, спроможність, компетенція, кваліфікація); «проблема знайти тих, хто навчить «третій сектор». [3, с. 36]

У планах на майбутнє більшість опитаних респондентів – представників ГО/БО планують продовжувати поточні проекти (допомога армії, ВПО, гуманітарна допомога тощо). Щодо допомоги ВПО, організації переважно планують поступово переходити від вдоволення базових потреб на психологічну допомогу, соціалізацію та інтеграцію в нових громадах, розвиток професійних навичок тощо. Крім того актуальним напрямками діяльності, які планують розвивати НУО є допомога військовим, соціальний захист вразливих груп і допомога постраждалим від війни, робота з українськими біженцями за кордоном. Затребуваним напрямком активності буде надання реабілітаційних послуг, супровід і підтримка поранених / травмованих військових і їх сімей, а також жертв війни серед цивільного населення. Кожні чотири з п'яти громадських і благодійних організацій планують долучитися до громадських ініціатив у відбудові інфраструктури після війни [3, с. 56].

В результаті сформовано запит щодо потрібних навичок, кваліфікації або компетенцій, які ГО/БО хотіли б наростити для участі у відбудові інфраструктури після війни, було названо понад 40 різноманітних напрямків. Серед необхідних навичок, затребувані менеджмент, фандрейзинг, грантрайтинг і грантменеджмент, різноманітна звітність, юридичні і бухгалтерські знання, цифрова і комп'ютерна грамотність, робота в команді, знання мов тощо [3, с. 11].

Висновки. З огляду на це зазначимо, що обрана для розгляду тема актуальна й потребує додаткового вивчення змісту й структури професійної компетентності фахівців допомагаючих професій, дослідження сучасних форм і методів розвитку професійної компетентності, а також можливостей щодо її розвитку в діяльності неурядових організацій.

Список використаних джерел:

1. Філософсько-психологічні проблеми соціальної взаємодії в системі сучасного управління: монографія./ за ред. Н.Г. Діденко. Кривий Ріг. 2019. 194 с.
2. Ткачук І. Я. Роль неурядових організацій в російсько-українській війні: фінансовий аспект. *Гроші, фінанси і кредит*. 2022. № 76. С. 229-233
3. Громадянське суспільство України в умовах війни. Звіт за результатами дослідження. *КМІС*.
URL:<https://ednannia.ua/attachments/article/12447/%D0%93%D1%80% B8%202022....pdf>
4. Організаційні проблеми в неурядових організаціях. *Портал ГУРТ*: вебсайт.
URL:<https://gurt.org.ua/articles/18642/>
5. План гуманітарного реагування Україна. Цикл гуманітарних програм 2023.
URL:https://onegms.unocha.org/pubdocs/Allocationsdocs/UKR-AllocDocs_2023_462_771.pdf